

Auteur

Jesse

Kiel

Annapark in Venray van psychiatrische kliniek naar 'healing environment'

De metamorfose naar een groene oase

Het Annapark is sterk verankerd in de gemeenschap van Venray. Beeld Jesse Kiel

Herstel van groene zones en verwaarloosde stadsparken moet bijdragen aan vergroening van de leefomgeving en versterking van de biodiversiteit. Op veel plekken zien we de resultaten er al van, voor nog meer plekken liggen er ambitieuze plannen. ROM wil de komende tijd aandacht besteden aan dit aspect van stedelijke vergroening, waar natuurontwikkeling, zorg én erfgoedbehoud hand in hand gaan. In deze eerste aflevering het Annapark in Venray. Door de unieke geschiedenis in ere te houden moet het Annapark weer een levendig en integraal onderdeel van de stedelijke samenleving gaan uitmaken.

“Hier dronken de zusters hun thee in de tuin”, vertelt Ivo van Straten, ontwikkelmanager bij de Renschdael Groep. Hij staat samen met Robert van Gerven, eigenaar van De Middelpas Hoveniers, naast een maquette van het park in het Centrumgebouw en wijst naar de berceau, een loofgang met uitzicht op heuvels en groene bomen. Op de maquette zijn de monumentale gebouwen van het Annapark te zien, volop in het groen en omgeven door bos- en stuifzandrij gebied. Ooit waren zij onderdeel van de voormalige psychiatrische inrichting St. Anna, nadat de Zusters van Liefde voor Jezus en Maria uit Gent de 47 hectare grond aankochten in 1908. Het terrein was vrijwel zelfvoorzienend, met een boerderij en een ondergronds verwarmingssysteem voor het gehele park.

Het Annapark is sterk verankerd in de gemeenschap van Venray. Inwoners hebben er gewerkt, dan wel het park bezocht als bezoeker van een patiënt. In goede en slechte zin was de inrichting verweven met Venray. Een eeuw later

is het park in verval geraakt, nadat geestelijke verzorger Vincent van Gogh in de jaren tachtig het aantal patiënten zag teruglopen, gebouwen leeg kwamen te staan en achterstallig onderhoud bleef liggen. Maar zelfs in de tijd van verpaupering wisten de inwoners van Venray het park te vinden.

Een metamorfose was hard nodig, zag de Renschdael Groep. Zij kocht het park met alle gebouwen in 2016 na gesprekken met de Gemeente Venray en toenmalige eigenaar Vincent van Gogh. De Renschdael Groep zag kansen voor een herontwikkeling, waarmee het groene gebied getransformeerd moest worden tot een levendig woon-werkomgeving, aangevuld met onder andere hedendaagse zorgfuncties en ruimte voor zowel bewoners als bezoekers om er rond te wandelen.

Groene oase

“In feite startten we met niets, los van de 47 hectare aan grond”, vertelt Van Gerven. Zijn bedrijf De Middelpas Hoveniers en landschapsarchitect Jan Joris werden ingevlogen om de groenstructuur van het park nieuw leven in te blazen. Dat begon met een inventarisatie van de flora op het Annapark. “Welke bomen en planten staan er en wat is de staat van het groen? Daarna zijn we alles gaan opschonen en hebben we oud zeer en veel omgevallen bomen opgeruimd, dat kostte ons al tien weken”, aldus Van Gerven. Zoveel mogelijk groen is behouden, maar bomen aan het einde van hun levenscyclus maakten plaats. Onder leiding van Joris is een eerste planontwikkeling bedacht. De orthogonale parkstructuur met twee monumentale lanen is grotendeels bewaard gebleven. “We hebben inheemse bomen teruggebracht en tegelijkertijd andere soorten toegevoegd voor de biodiversiteit”, aldus Van Gerven. Onder andere zijn esdoorns, Amerikaanse eiken, douglas- en fijnsparren gepland.

Voor het beheer van het groen is voor het park een langetermijnstrategie bedacht, gezien het feit dat sommige bomen ouder zijn dan de toekomstige bewoners. Een hoofdrol is weggelegd voor de rododendron. Van Gerven: “Door hun bloemenpracht en de door het hele jaar door camouflerende uitstraling, is ervoor gekozen om meer dan duizend volwassen exemplaren aan te planten, verspreid over het hele park.”

Het Annapark moet een groene oase worden, aldus Van Straten. Een healing environment, zoals hij het noemt. “Mensen wonen en herstellen beter als ze omgeven worden door groen, rust en ruimte. Het Annapark heeft dit alle drie”, vertelt de ontwikkelingsmanager. Hij legt verder uit dat het park haast persoonlijk aanvoelt, doordat verschillende functies op het park invulling krijgen door middel van

de naam Anna. AnnaWerkt, AnnaWoont en AnnaZorgt. Dit betekent ook dat er wordt ingezet op het aantrekken van hoogwaardige zorg door (para)medici en de meer zachte zorgfuncties.

Klimaatadaptatie

Van Straten en Van Gerven leggen tijdens een wandeling over het Annapark uit dat zorgvuldig is omgegaan met de rijke geschiedenis en structuur van het terrein. “Wat er staat, dat staat er al honderd jaar. Daar willen we voorzichtig mee omgaan. Auto’s zijn straks te gast op het park, elke onnodige verharding verdwijnt en wordt elders op het park gerecycled. Daarnaast gebruiken we geen bestrijdingsmiddelen of chemisch geproduceerde voedingsstoffen voor het beheer van het groen”, vertelt Van Gerven.

Het park is de koelste plek van Venray, juist door de aandacht voor het groen

Klimaatadaptatie krijgt veel aandacht, aldus de initiatiefnemers. Tussen de bebouwing liggen drie wadi’s, bedoeld om opgevangen regenwater van de daken in de grond af te voeren en de biodiversiteit te vergroten. Op de naar schatting vierhonderd parkeerplaatsen die het Annapark nodig heeft voor zijn bewoners en bezoekers, worden groene open tegels gelegd die bijdragen aan het smoren van hittestress en het natuurlijk infiltreren van neerslag door gras de ruimte te geven. Het Annapark is volgens Van Straten en Van Gerven in de zomer de koelste plek van Venray en dat zit in de bijzondere aandacht voor groen.

“Het Annapark hoeft ook niet beheerd te worden als een golfsterrein”, aldus Van Gerven. “Dus laten we het gras rustig de ruwte in groeien. We maaien daarom een stuk minder dan bij andere gebiedsontwikkelingen standaard is. Daarnaast laten we hier schapen grazen, waarmee we aan natuurlijk groenbeheer doen.”

Woningbouw

Volgens initiële plannen zouden er 400 woningen op het Annapark komen. Inmiddels laat het bestemmingsplan 115 nieuwbouwwoningen en 63 zorgwoningen toe. Voor een aantal gebouwen bestaat de mogelijkheid om deze naar een woonfunctie te transformeren. Voor Annahaage, een nieuwe kleinschalige woonomgeving in het noordelijke deel van het park, is voormalig land voor bos- en akkerbouw benut. Dezelfde aanpak geldt voor een aantal villa’s die aan de oostzijde van het park gepland staan. “Hierbij hebben we aandachtig bekeken hoe we met respect voor

de volwassen bomen en groenstructuur een aantal zeer bijzondere woningen kunnen realiseren. Ook bij iets eenvoudigs als het aanleggen van een wandelpad kijken we hoe we de natuur zo min mogelijk beïnvloeden”, zegt Van Gerven.

Het Annapark is er voornamelijk voor de woningzoekende in de reguliere woningbouw en de vrije sector met koop- en huurappartementen. “In onze Woonvisie wilden we voldoende diversiteit in het woningaanbod in Venray, maar het bleek in de eerste fase al niet makkelijk om dit op het Annapark te realiseren”, aldus Patrick Schoenmakers, senior projectleider bij Gemeente Venray. Van Straten beaamt dit: “Je kijkt naar wat mogelijk is, maar de ruimte in de monumentale gebouwen leent zich niet voor alle typen woningbouw.”

Het Annapark is volgens zowel de Gemeente Venray als de Renschdael Groep bedoeld voor iedereen, niet alleen de woningzoeker met voldoende geld. Van Straten: “Het Annapark is geen gated community, maar juist een plek voor iedereen in Venray en daarbuiten.”

Om woningen op het Annapark te realiseren, is een aantal gebouwen gerenoveerd. Het gebouw Jozef is recent opgeleverd en op dit moment wordt het gebouw Pieter aangepakt. Ook ontving de Renschdael Groep in 2019 subsidie om het hoofdgebouw, de kapel en het mortuarium te restaureren. Dit is eind 2020 voltooid in samenwerking met

Een maquette van het park in het Centrumgebouw Beeld Jesse Kiel

de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed. Ook die samenwerking toont de belangstelling van uiteenlopende partijen voor het Venrayse park met zijn rijke geschiedenis.

Partnerschap

De samenwerking tussen ontwikkelaar, gemeente, provincie en de Rijksdienst is voorspoedig gelopen. “Een grootschalige ontwikkeling zoals het Annapark duurt in het gunstige geval tien tot twaalf jaar. Als je ziet dat vorig jaar al de eerste woningen klaar waren, dan hebben we samen een knappe prestatie geleverd”, aldus Schoenmakers. Ook wethouder Jan Jenneskens, die het ontwikkelproces de afgelopen twee jaar meemaakte, spreekt lof uit voor de Renschdael Groep en de Gemeente Venray. “Een mooie vorm van partnerschap en een kansrijke ontwikkeling. Veel dank ook aan de gemeenteraad, iedereen van uiterst links tot uiterst rechts zag dat de schouders onder het park gezet moesten worden.”

Volgens Jenneskens laat de Renschdael Groep zien de tijd te nemen om van het Annapark een visitekaartje te maken. Dat vertrouwen reikt tot na de realisatie van het park. De wethouder: “Als gemeente hebben we ons steentje proberen bij te dragen. Via afspraken met de Renschdael Groep is nu tot in lengte van jaren geborgd dat het Annapark een fijne woonomgeving blijft. Daarom laten we het oude denken van eigenaarschap los, die zegt dat de gemeente het Annapark zou moeten overkopen om het beheer veilig

Robert van Gerven met Ivo van Straten Beeld Jesse Kiel

‘Je hoeft als gemeente geen eigenaar te zijn om het beheer zeker te stellen’ wethouder Jan Jenneskens

te stellen. Dat geeft ons de ruimte om ons te richten op het beheer van de rest van Venray.”

Van Straten herkent dit vertrouwen. Hij beaamt de gemaakte afspraken. “De Renschdael Groep blijft straks eigenaar, waardoor we ook extra voelen hoe belangrijk het is om de kwaliteit van het Annapark in ere te houden.” Het Annapark blijft dat belangrijke stuk groen en onderdeel van de gemeente Venray, aldus Van Straten. Toegankelijk voor inwoners van zonsopgang tot zonsondergang. De Renschdael Groep kijkt samen met omwonenden, gemeente en andere stakeholders hoe het Annapark zo lang mogelijk zijn waarden en aantrekkingskracht kan behouden. Van Straten: “Dat is zoeken naar een evenwicht tussen hoogwaardige kwaliteit, respect voor groen en toch een haalbare businesscase. Welke functies laat je landen in de ruimte? Voor welke initiatieven kies je? Dat is een bijzonder leuk spel.”